

การปรับเปลี่ยนบทบาททางการศึกษายุคใหม่ของครูและผู้เรียน

Changing the Educational Roles of Teachers and Learners in the Modern Era

วรรณิษา หาคูน¹, อริยพร คุโรดะ², อินอร เลี้ยวประเสริฐกุล³

Vannisa Hakoon¹, Ariyabhorn Kuroda², In-on Leoprasertkul³

(Received: 2023-11-17; Revised: 2023-12-25; Accepted: 2023-12-26)

บทคัดย่อ

สังคมมีความเป็นพลวัต แปรผันสูง ส่งผลกระทบต่อผู้คนที่อาศัยอยู่ในสังคมทุกมิติ รวมไปถึงระบบการศึกษา ครูซึ่งทำหน้าที่ในกลไกขับเคลื่อนการศึกษา จึงต้องมีการปรับเปลี่ยน และพัฒนาตนเองทั้งในด้านความรู้ ทักษะ ทักษะการคิด การสื่อสาร คุณธรรม จรรยา กิริยาทั้งกาย และใจ อันจะนำตัวตนของครูที่แท้ไปสู่การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนด้วยจิตวิญญาณของความเป็นครู ด้วยความร่วมมือในการเรียนรู้ร่วมกันทั้งครูและผู้เรียน มุ่งสู่การจัดการเรียนรู้เกิดคุณค่า มีความหมายต่อชีวิตอย่างเป็นองค์รวม อันเปี่ยมด้วยความสุขของครูและผู้เรียน อันเป็นจุดหมายใหญ่ยิ่งที่เท่าทันต่อยุคสมัย ผู้คน และเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอแนวทางการปรับเปลี่ยนบทบาทของครู และผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

คำสำคัญ: การจัดการศึกษายุคใหม่, พลวัตทางสังคม, ครูและผู้เรียน

¹นักศึกษาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Doctor of Philosophy Curriculum and Instruction students, Faculty of Education, Khonkaen University

²อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Lecturer of Philosophy Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Khonkaen University

³อาจารย์ ภาควิชาภาษาตะวันตกและภาษาศาสตร์ (สาขาวิชาภาษาอังกฤษ) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Lecturer, Department of Western Languages and Linguistics (English Program) Faculty of Humanities and social sciences Mahasarakham University

Corresponding author, E-mail: vannisa.h@kkumail.com¹

Abstract

Society is dynamic, and highly variable, affecting people in every aspect of society. In the education system, teachers act in the mechanism driving education, Therefore there must be a change and self-development in terms of knowledge, attitude, belief, morality, ethics, and physical and mind will lead to the identity of a real teacher in organizing learning in the classroom with the spirit of being a teacher, with cooperation in learning together, both teachers and students aim to organize learning to create value There is meaning to life in a holistic way. It is filled with happiness for teachers and students which is a great milestone that keeps up with changing times, people, and events. This article aims to present guidelines for changing the role of teachers and students in teaching and learning To be consistent with changing circumstances

Keyword: Education management on modern approaches, Social dynamics, Teachers and learners

บทนำ

ประเทศไทยมีการจัดการศึกษาเป็นระยะเวลานาน ตั้งแต่ในสมัยอดีตจนปัจจุบัน ตั้งแต่มีวัดเป็นสถานที่เรียน มีพระสงฆ์เป็นครูผู้ให้ความรู้ จนมีการเปลี่ยนแปลงมาสู่การศึกษาในปัจจุบันที่ยังคงหาทิศทางและแนวโน้มที่จะพัฒนาคนในชาติ แล้วค่อย ๆ เริ่มต้นและเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมของสังคม บ้านเมือง เศรษฐกิจ เทคโนโลยี รวมไปถึงการพยายามทำให้การศึกษาสามารถเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของพลเมืองของชาติ รวมไปถึงการจัดอันดับการสอบด้วยระบบต่าง ๆ ของชาติ และของโลก อย่าง PISA (Programme for International Student Assessment) NT(National Test) แต่ไม่ว่าจะเป็นการจัดอันดับด้วยมาตรวัดจากอะไรก็ตาม การศึกษาของไทยก็ยังไม่ได้ตอบโจทย์การแก้ปัญหาของสังคมได้เท่าที่ควร ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของคนในชาติยังถูกตั้งคำถามจากสังคมเสมอว่า “แล้วการศึกษาของไทยเป็นเช่นไร” มีข่าวออกมาวิพากษ์วิจารณ์การศึกษามากมายทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นครูผู้สอน ระบบการสอน การจัดการบริการของโรงเรียน ของรัฐบาล มีหลายหน่วยงาน และมีนักวิชาการหลายคนออกมาตั้งคำถามออกมาบอกแนวทางแก้ไข ด้วยการศึกษาวิจัย และผลการสำรวจที่เป็นตัวเลขอย่างมากมาย แต่กลับไม่ได้ทำให้การศึกษาที่คนในสังคมมีความเชื่อว่าจะช่วยแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาคนในชาติได้นั้นจะมีทิศทางที่ดีและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ผู้เขียนอยากจะชักชวนให้ผู้อ่านลองตั้งคำถามกันดู

“การศึกษาคืออะไร เพื่ออะไร ครู ผู้เรียน สังคม ได้รับผลอย่างไรจากการจัดการศึกษา”

หลายต่อหลายครั้งจากคำถามเหล่านี้ที่ถูกสะท้อน และถามกลับมายังผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และมีหลากหลายคำตอบที่เกิดขึ้น แต่ไม่ว่าจะเกิดขึ้นด้วยคำตอบจากเหตุอะไร ยังสะท้อนให้เห็นอยู่อีกว่า ระบบการศึกษาของไทยยังต้องการพัฒนาในทุกส่วน ทุกมุมมอง หากเรามองให้รอบด้าน ครบ 360 องศา และนำเอาไปพัฒนาอย่างจริงจังในทุกมิติ แทนที่จะ “ผลการระดมผลักดันร่วมกัน” แล้วใครควรรับผิดชอบ? ทุกคน?

เราไม่สามารถวัดค่าสิ่งใดได้อย่างแท้จริง แม้แต่ความยาวของปากกา เพราะมาตรวัดเป็นเรื่องสมมติตั้งแต่ต้น
การศึกษาเป็นเครื่องพัฒนาคน กลับทำให้มีคนเก่งจำนวนน้อยนิดหนึ่ง ส่วนใหญ่เป็นปานกลาง และอ่อน
เบื้องหลังความคิด คืออะไร

ความรักนำมาซึ่งความเข้าใจ ความเข้าใจก็นำมาซึ่งความรัก ไม่มีใครแย่งชิง ๗ หรือ 8

มีเพียงคนที่เรายังไม่ได้รักเขาหรือไม่ได้เข้าใจเขา

(วิเชียร ไชยบัง, 2562)

ปัญหาการศึกษาของไทย ซึ่งสั่งสมมานานนั้น อยู่ที่ระบบการศึกษาไทยที่ปรับตัวไม่ได้ มาจากสภาพพระศนะเกี่ยวกับการศึกษาไทยที่เน้น “การสอน” และการ “หล่อหลอม” ไม่นั่นที่ “การเรียนรู้” และ “การลงมือทำ” ขาดกระบวนการเรียนรู้ที่ดี ครูดีมีไม่มากพอ ระบบการศึกษาไม่ทั่วถึงและไม่ดีพอ สังคมไม่เห็นคุณค่าและมีส่วนร่วมในการผลักดันการศึกษาการศึกษา ขาดระบบการส่งเสริมวิชาชีพครู ขาดการมีส่วนร่วมขององค์กรในสังคม และระบบบริหารจัดการศึกษาที่มีปัญหา การรวมศูนย์อำนาจไว้ส่วนกลาง ไม่เป็นอิสระ และไม่มีคุณภาพ (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2560 อ้างอิงจาก ประเวศ วะสี, 2541)

“แล้วจะแก้ไขอย่างไร”

ไม่ว่าปัญหาการศึกษาจะมีจุดเริ่มต้นมากส่วนไหน ใครต้องรับผิดชอบ หรือแม้แต่ว่าจะเริ่มจากส่วนไหนบ้างที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้น ในส่วนหนึ่งที่สำคัญไม่แพ้ไปกว่าสิ่งอื่น “ครู” ไม่ว่าจะมีความจำกัดความ หรือการให้นิยามที่แตกต่างกันไปเช่นใดก็ตาม และส่วนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการจัดการศึกษา คือ “ผู้เรียน” ไม่ว่าจะอยู่ในระดับการศึกษาใดก็ตามตั้งแต่ปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา และเป็นการศึกษาของผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาใด ๆ ครูและผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันต่างต้องได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การจัดการศึกษาในสังคมไทย ยังคงจดจำสิ่งที่เป็นเนื้อหาความรู้อยู่มาก การวัดและการประเมินผลด้วยการสอบจากข้อสอบแบบต่าง ๆ ก็ยังคงเป็นการทดสอบเกี่ยวกับความรู้ของผู้เรียนอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการเลื่อนชั้น การสอบเข้าโรงเรียนดีโรงเรียนดัง หรือมหาวิทยาลัย หรือแม้แต่ว่าการสอบเข้าทำงานก็ยังคงให้ความสำคัญกับการวัดผลด้วยความรู้ที่แสดงด้วยค่าตัวเลขทางสถิติอยู่มาก การศึกษาด้วยระบบเก่า ด้วยคนยุคเก่า กับสถานการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นจึงต้องปรับตัว

และทำให้เกิด สมดุลขึ้นในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน ที่เป็นสังคมไร้พรมแดน รวดเร็ว และสะดวกสบาย ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งต่าง ๆ เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างอิสระ และสามารถเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและหลากหลาย เป็นการเปิดโอกาสและช่องทางแห่งการเรียนรู้ ให้ทั้งครู และผู้เรียนได้เห็น และเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ แต่เราจะจัดการและรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างรู้เท่าทัน ตามข้อเท็จจริง ได้อย่างไรและจะบอกต่อความรู้หรือหลักการนั้นก็ผู้เรียนของเราใน “เหตุการณ์ใหม่” ได้อย่างไร

ประเทศไทยยังต้องการ การปฏิรูปโครงสร้างการบริหารให้มีประสิทธิภาพโปร่งใสและเป็นธรรม การกระจายงบประมาณที่เป็นธรรม ปฏิรูปการใช้งบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมของประเทศ โดยความร่วมมือร่วมใจทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนก็ควรให้สอดคล้องกับการทำงานของสมองของผู้เรียนและมีคุณภาพที่ใช้งานได้เช่น อาจจัดโครงการที่มุ่งพัฒนาครูอาจารย์ผู้บริหารการศึกษาอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ทั้งในเรื่องการสร้างแรงจูงใจให้คนเก่ง คนดีอยากเข้ามาเป็นครูและสร้างความมั่นใจ และมั่นคงในอาชีพครูมากขึ้น เช่น ปฏิรูปการฝึกหัดครู ปฏิรูปการคัดเลือก การทำงานแบบส่งเสริมความพอใจ และความก้าวหน้าของครูด้วย (ประหยัด พิมพา, 2562 อ้างอิงจาก สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

สิ่งที่เห็น สิ่งที่เป็นอยู่ก็ได้อยู่แล้ว แต่ยังพัฒนาไปไม่ถึงเป้าหมายสูงสุด

ของเก่าก็ได้อยู่แล้ว แค่นพัฒนายังไม่ถึง จะเปลี่ยนแปลงตัวเองไปทำไมให้วุ่น เพราะการศึกษาในแบบใหม่หรือไม่ที่ทำให้สังคมและบ้านเมืองวุ่นวายเช่นนี้ เป็นเพราะผลจากการจัดการศึกษาในอดีตที่ฝ่ายมาใช้หรือไม่?

“ครูผิดไหม?”

“ผู้เรียนผิดไหม?”

“สังคมผิดไหม?”

“แล้วจะเปลี่ยนแปลงทำไม ของเดิมก็ได้อยู่แล้ว?”

ปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปให้ความสำคัญกับผู้เรียน (Child center) ก็ตาม แต่ในหลาย ๆ ประเทศยังคงมีการให้ผู้เรียนได้จดจำเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เพื่อจะได้นำไปใช้ได้อย่างรวดเร็ว และส่งผลให้การสอบวัดความรู้ในระดับที่ดีอย่างเช่นประเทศจีน มีผลการทดสอบระดับนานาชาติของโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) ปี 2018 กลุ่มนักเรียนในช่วงอายุ 15 ปี เป็นอันดับ 1 ในการประเมินทักษะ ทั้งด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และทักษะการอ่าน โดยมีคะแนน

อยู่ในระดับที่ 4 ซึ่งถือเป็นระดับสูงสุดของการประเมินจาก 6 ระดับ ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนของประเทศจีน เน้นให้ผู้เรียนได้ท่องจำเนื้อหาเพื่อนำไปใช้ได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งจะเห็นได้ว่าจากผลการประเมินดังกล่าวก็เป็นการแสดงให้เห็นว่าแนวทางการสอนแบบเดิมนั้นยังคงมีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาผู้เรียนที่จะออกมาเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคม และเป็นแรงงานในระบบเศรษฐกิจ และเมื่อนำมาวิเคราะห์กับการจัดการเรียนการสอนของไทยยังคงมีหลายส่วนที่คล้ายคลึงกันและยังคงมีนักวิชาการ บุคลากรที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาที่ยังเห็นว่าการจัดการศึกษาด้วยรูปแบบวิธีการนี้ยังคงได้ผลดี สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ครูบอกให้รู้ จดจำไปสู่การใช้

ตามความเชื่อและแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนของระบบการศึกษาไทยในอดีต ไม่ว่าจะเป็นปรัชญาสังคมนิยมวิทยา (Perennialism) ที่เชื่อว่า โลกนี้มีบางสิ่งที่มีคุณค่าถาวร คงที่ และไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งเราควรอนุรักษ์และถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังต่อไป การจัดการเรียนการสอนตามปรัชญานี้ จึงมุ่งเน้นการสอนให้ผู้เรียนจดจำ ใช้เหตุผล และตั้งใจทำสิ่งต่าง ๆ โดยผู้สอนใช้การบรรยาย ชักถาม เป็นหลัก รวมทั้งเป็นผู้ควบคุม ดูแล ให้ผู้เรียนอยู่ในระเบียบวินัย (ทิตนา แคมมณี, 2554) ซึ่งแนวคิดนี้ยังคงอยู่ในระบบการศึกษาไทย และถูกส่งต่อแนวความคิดนี้มาจากครูรุ่นต่อรุ่น จะเห็นได้ว่าเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นครูเหล่านี้ยังคงยึดมั่นและเชื่อมั่นในแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบเดิมของตนเองอยู่ ยังคงเฝ้ามองการเปลี่ยนแปลงและตั้งคำถามในใจว่า “ปัจจุบัน” โลกและผู้คนที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเพราะอะไร เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจก็ส่วนหนึ่ง แล้วผลจากการจัดการศึกษาในระบบเกิดอะไรขึ้น ทำไมถึงมีนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญหลายท่านได้ออกมาให้แนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ การเปลี่ยนแปลงแนวการสอนของครูและเกิดนวัตกรรมการสอนใหม่ ๆ ขึ้นมา แต่ถ้าหากจะมองย้อนไป ในหลายสถานศึกษาที่พบว่า ปัญหาของการเปลี่ยนแปลงไปมาของแนวการสอน หลักการจัดการเรียนรู้ ที่มุ่งสู่การพัฒนาผู้เรียนนั้น เป็นเรื่องยุ่งยาก ซับซ้อนยากเกินกว่าที่จะทำความเข้าใจ และมีความเชื่อมั่นว่า แนวทางการสอนที่ตนเองได้ทำงานหนักตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นสิ่งยืนยันได้แล้วว่า การสอนในรูปแบบที่ตนเคยทำมานั้น ได้สร้างให้ลูกศิษย์หลายต่อหลายรุ่นที่จบออกไปได้ประสบความสำเร็จในชีวิต หน้าที่การงาน และสามารถมีความเจริญก้าวหน้าได้เป็นอย่างดี

ผลจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการศึกษาย่อย ๆ ทำให้ครูรู้สึกสับสน ไม่มั่นคง “ของเก่าไม่ทันเข้าใจ ของใหม่มาอีกแล้ว” แล้วก็มีภาระงานที่ ทำให้ครูรู้สึกเครียดกับภาระงานอื่นที่ต้องทำเป็นเอกสาร หรือการกรอกข้อมูลรายงานผลต่าง ๆ ในระบบออนไลน์ทำให้เป็นการเพิ่มภาระงานและดึงครูออกไปจากห้องเรียน ผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนไม่เต็มที่ จึงส่งผลให้ผลการเรียนเชิงประจักษ์ไม่ว่าจะเป็นเกรดเฉลี่ย ผลการสอบ PISA NT ของผู้เรียนมีแนวโน้มลดลง และไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่ยอมรับได้

หากเราจะแก้ไขปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนของครู ควรกลับมาทบทวนหรือไม่ว่า ก่อนที่เราจะนำสิ่งใหม่ นวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาให้ครูได้เปลี่ยนแปลงแนวการสอนนั้น สิ่งเก่าที่มีอยู่ในตัวครูที่ผ่านการสอน

การทำจริง และเห็นผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่ผ่านมา ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือ “ของใหม่มา ใครไม่ทำตาม ล้าหลัง” การสอนไม่มีการพัฒนาการสอน ไม่มีคุณภาพ เป็นการสะท้อนผลกันไปมา

ฉะนั้น การจัดการเรียนการสอนที่ครูเป็นผู้บอกความรู้แก่ผู้เรียนทุกอย่าง เหมือนใช้การที่แม่ซื้อผักอาหาร มาป้อนให้ลูก การจัดการเรียนการสอนของครูแบบนี้เน้นให้ผู้เรียนได้ท่องจำความรู้ เพื่อจะได้นำไปใช้ ได้อย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น เช่น หากไม่สามารถท่อง ก. ไก่ – ฮ. นกฮูก ได้ ก็ไม่สามารถอ่านหนังสือออก เขียนหนังสือก็ไม่ได้ หรือถ้าเราจำป้ายรถเมล์ไม่ได้ ก็ไม่สามารถไปถึงยังจุดหมายปลายทางได้ เป็นต้น การท่องจำจึงยังคงมีความจำเป็นอยู่มากต่อการนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต การเรียนรู้เนื้อหาที่มีอยู่มากมายนั่นการให้ท่องจำไว้ก่อน รอวันที่ผู้เรียนพร้อมก็จะสามารถเรียนรู้เนื้อหานั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น รวมไปถึงการวิเคราะห์เนื้อหาวิชาและมีการจัดตารางเรียนให้ผู้เรียนแยกเรียนเป็นรายวิชา เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ที่หลากหลาย และครอบคลุมเนื้อหาที่จำเป็นในการประกอบอาชีพของผู้เรียนในอนาคตต่อไป

เมื่อจัดการเรียนการสอนไปแล้ว จะทราบผลการพัฒนาของผู้เรียนได้ ก็ยังคงจำเป็นต้องประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ใช้คะแนนซึ่งแสดงในลักษณะของเกรดวัดความสามารถของผู้เรียน หากไม่มีเกรดผู้เรียนก็ไม่สามารถเลื่อนชั้น หรือสอบเข้ามหาวิทยาลัยที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนเองในสายงานอาชีพของตนเองได้ รวมไปถึง ในการสมัครงานในบริษัท ห้างร้าน สถานประกอบการ ทั้งภาครัฐและเอกชน ยังใช้เกรดเฉลี่ยที่เรียนจบมาในระดับต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นคุณสมบัติหนึ่งในการรับพนักงานอีกด้วย

ผู้เรียนจำจากครู นำไปสู่การใช้

ในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมาจากในอดีตที่ผ่านมา ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูที่บ้านของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และการเปลี่ยนแปลงของสังคม สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อีกส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการจัดการศึกษา และมีครูเป็นผู้จัดการเรียนการสอนหลักในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รวมไปถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของผู้เรียนในปัจจุบันรวดเร็วมาก ในโลกแห่งเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่เมื่อได้ย่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมาอยู่เพียงปลายนิ้วมือของตนเองเท่านั้น การที่ครูจะตามไปศึกษาผู้เรียน เป็นสิ่งที่ทำได้ยากเข้าไปในทุกที ครูยังคงมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะผู้เรียนยังมีวุฒิภาวะไม่มาก ประสบการณ์ชีวิต การเห็นมุมมองของหลายสิ่งยังมีน้อยกว่าครูที่เป็นผู้ใหญ่ จึงเป็นหน้าที่สำคัญของครูที่ต้องบอกสิ่งที่ถูกต้องทั้งในด้านเนื้อหาวิชา ความรู้ และทั้งในการคอยดูแล อบรมบ่มนิสัย แก่ผู้เรียน ไม่ควรปล่อยให้ผู้เรียนไปเผชิญโลกที่ไปไกลไร้พรมแดนที่มีการเปลี่ยนแปลงและเข้าถึงข้อมูลอย่างรวดเร็วด้วยตนเอง ซึ่งตามแนวความเชื่อของครูและการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มปรัชญาสังคมนิยมวิทยา (Perennialism) จะไม่ปล่อยให้ผู้เรียนมีอิสระจนเกินไปในการที่เลือกเรียนตามใจชอบ เป็นการขัดขวางโอกาสที่ผู้เรียนจะได้พัฒนาความสามารถที่แท้จริง การค้นพบตัวเองต้องอาศัย ทั้งระเบียบวินัยในตนเองและจากภายนอก ความสนใจในสิ่งที่จริงแท้แน่นอนมีอยู่ในตัวคนทุกคน แต่จะไม่สามารถแสดงออกมาได้โดยง่าย ต้องอาศัยการศึกษาที่ช่วยฝึกฝนและดึงความสามารถเหล่านั้นออกมา (ทิสนา แคมมณี, 2554)

สังคมเสรีและเปิดกว้าง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดไว้ว่า การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ได้มีการนำมาบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 โดยบัญญัติไว้ในหมวด 2 สิทธิและหน้าที่ ของชนชาวสยาม ได้วางหลักไว้อย่างกว้างว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาหรือลัทธิใด ๆ และมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมของประชาชน” และ “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย การตั้งสมาคม การอาชีพ” สิทธิและเสรีภาพของบุคคลจึงเป็นเครื่องมือสำคัญ สำหรับใช้เพื่อกำหนดวิถีชีวิตของตนของมนุษย์ (พงษ์วัฒน์ บุญพิทักษ์, ม.ป.ป.)

เราพบเห็นได้อย่างมากมายในสังคมไทยปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการออกมาเรียกร้อง สิทธิ เสรีภาพของตนเองของคนรุ่นใหม่ให้เราได้พบเห็นในปัจจุบัน รวมไปถึงการเรียกร้องร้องสิทธิเสรีภาพของนักเรียน นักศึกษาที่ออกมาเป็นกระแสวิพากษ์วิจารณ์สื่อต่าง ๆ ทำให้ได้มองเห็นการออกมาแสดงสิทธิ และเสรีภาพอย่างอิสระของนักเรียน นักศึกษาอย่างชัดเจน เพื่อเป็นการแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่กลุ่มของตนเอง รู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม และอยากสื่อสารความคิดเห็นเหล่านั้นไปสู่ผู้ใหญ่ ในบ้านเมืองให้มาช่วยในการแก้ไขปัญหา ข้อถกเถียง และรับฟังเสียงจากเยาวชนที่เป็นกลุ่มของนักเรียนและนักศึกษา สะท้อนตัวตน และสภาพของสังคมได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

จากสิทธิและเสรีภาพที่ถูกต้องตามกฎหมายที่มีให้แก่ประชาชนนั้น ผู้เรียนที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ยังขาดประสบการณ์ ความรู้ และวิจรณ์ญาณในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อาจจะถูกบิดเบือนเนื้อหา ข้อมูลความรู้ที่ถูกต้องไปได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูที่เป็นผู้หนึ่งที่อยู่ใกล้ชิดและมีบทบาทสำคัญต่อผู้เรียน จะได้ให้ความรู้ บอกแนวทางที่ควรจะเป็น หรือมุมมองที่แตกต่างกัน ทั้งในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ ครูจึงเป็นกลไกขับเคลื่อนอันสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษากับผู้เรียนและพลเมืองของสังคมในอนาคต

ทั้งนี้ เพราะสังคมเป็นพลวัต คนในสังคมก็เช่นกัน มีความแปรผันสูง ครูจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาตนเอง ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ ทักษะ ความเชื่อ คุณธรรม จรรยาบรรณ พฤติกรรมทั้งกาย ใจ อันนำตัวตนของครูที่แท้ ไปสู่การออกแบบการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ประโยชน์อันใหญ่ยิ่งก็จะบังเกิดแก่ผู้เรียนที่เท่าทันต่อยุคสมัย ผู้คนและเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

การเปลี่ยนแปลงบทบาทครูยุคเก่า เป็นครูยุคใหม่

เมื่อมีสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ครูหลายคนคงมีคำถามและโจทย์ใหม่ที่เกิดขึ้นว่า “แล้วจะสอน จะเรียน อย่างไรละ?” หากเกิดความล้มเหลวขึ้นจากการทดลองได้ทำไปแล้วนั้น

ใครเล่าจะเป็นผู้รับผิดชอบ ครูคนใดจะมีความกล้าหาญมากพอที่จะก้าวออกมาจากตนคนเดิม ตนในยุคเก่า เพื่อให้ปรับตัวเข้ากับเหตุการณ์ใหม่ในปัจจุบัน

การตีค่าความสำเร็จทางการศึกษาจากสิ่งใด อะไร อย่างไร ขนาดไหน คือความสำเร็จ?

การสร้าง “ปัญญา” เป็นงานที่ประณีตมากกว่าการสร้าง “ความรู้”

หินแต่ละก้อนเป็นเพียงหินก้อนหนึ่ง ไม่ได้มีความฉลาดหรือความโง่

ความรู้มากไม่ได้ทำให้คนมีความสุขมาก

การเล่นทำให้เด็กสนใจที่จะคิด สนใจที่จะทำอย่างจริงจัง

(วิเชียร ไชยบัง, 2562)

เพื่อให้เห็นชัดเจนในความแตกต่างของรูปแบบและระบบการศึกษาและการเรียนรู้แบบเดิม (Traditional) และรูปแบบการเรียนรู้ตามกระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) ในอนาคต โดยเปรียบเทียบให้เห็นใน 8 องค์ประกอบ (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2560) ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 เปรียบเทียบระบบการศึกษาแบบเดิมและระบบการศึกษาแบบใหม่

องค์ประกอบ	ระบบการศึกษาแบบเดิม	ระบบการศึกษาแบบใหม่
1. ระยะเวลาในการศึกษา	ตามระยะเวลาที่กำหนดแน่นอน	ตลอดชีวิต
2. ลักษณะการเรียนรู้	เรียนรู้จากครูเป็นผู้สอนหลัก	เรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อต่าง ๆ
3. ลำดับชั้นการเรียนรู้	ต้องเป็นไปตามลำดับชั้นที่กำหนด	จำเป็นต้องเป็นไปตามลำดับชั้น
4. ขอบเขต	ในห้องเรียน/ในโรงเรียน	ทุกแห่งในโลก
5. เวลาในการเรียนรู้	ต้องมีเวลาที่แน่นอน	ทุกเวลาที่กำหนด
6. สื่อถ่ายทอดความรู้	มักเป็นสื่อสิ่งพิมพ์	สื่อประสมแบบปฏิสัมพันธ์
7. ทิศทางปฏิสัมพันธ์กับสื่อ	ทางเดียว (ตำราไปสู่ผู้เรียน)	สองทาง (ผู้เรียนโต้ตอบกัน)
8. การกระจายตัวของความรู้	ส่วนกลาง/ภูมิภาคต่างกัน	กระจายตัวอย่างทั่วถึง

ไม่ว่าการศึกษาจะถูกเรียกว่าอะไร จำกัดความด้วยแนวคิดทฤษฎีใด แต่หากขาดการนำไปทดลองใช้เชิงประจักษ์ เผชิญสังเกตการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นทั้งต่อตนเองในบทบาทของความเป็นครู และต่อผู้เรียนที่เป็นผู้ได้รับการ จัดกระทำกระบวนการเรียนรู้ แต่ท้ายที่สุดไม่ว่าจะบทบาทครูหรือผู้เรียน สิ่งเดียวกันที่เราต้องการมากที่สุดทั้งก่อนการเรียน ขณะเรียน และหลังจากเรียนรู้ไปแล้ว นั่นคือ “ความสุข” แล้วเราผู้เป็นครูผู้สอน จะทำอย่างไรให้เกิดสิ่งทั้งสองอย่างเกิดขึ้นไปด้วยกันได้ทั้งความรู้ และความสุข

เพราะหากเรามีความสุขต่อสิ่งใด การจะทำการใดให้ลุล่วงก็ไม่ได้เป็นเรื่องที่ย่างยากเกินไป เพราะเกิดจากความสุขที่ได้ทำ ซึ่งตรงกับแนวคิดของปรัชญาพัฒนิยม (Progressivism) หรือปรัชญาปฏิบัตินิยม ที่เชื่อในการ “นำความคิดไปสู่การกระทำ” เพราะเพียงการคิดไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต การดำรงชีวิตที่ดี ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานการคิดที่ดี และการกระทำที่เหมาะสม จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้นำแนวคิดนี้ ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือกระทำนั่นเอง (ทิตนา แคมมณี, 2554)

เมื่อมองไปที่การศึกษาของชาติไทยที่มีปัญหาเข้ามาอย่างมากมายดูเหมือนเป็นเรื่องใหญ่ เป็นเหมือนภูเขาสูงใหญ่ที่ทับในจิตใจของเราผู้เป็นครูเสียเหลือเกิน แต่หากเราลองพยายามมองหา เปลี่ยนมุมมอง ลองทำเริ่มจากตนเองก่อน แล้วจึงนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนที่อยู่รอบ ๆ เราที่ต้องเข้าไปจัดการศึกษา จะว่าด้วยระดับรายวิชา ระดับการศึกษา หรือระดับหลักสูตรก็ตาม การเรียนการสอนที่มีมากกว่า การปฏิสัมพันธ์ของครูและผู้เรียน แต่ให้ความสำคัญไปที่ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมกันและกัน ไม่เพ่งเล็งเกรด แต่สร้างสมรรถนะให้ผู้เรียนตามวัย ตามความสามารถและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีความเป็นหนึ่งเดียวกับชุมชน และสังคม เชื่อมโยงกันทั้งกายและใจ เพื่อออกไปเป็นพลเมืองที่มีคุณค่า ต่อการพัฒนา และขับเคลื่อนสังคมต่อไป

องค์รวมแห่งการเรียนรู้ (holistic learning) หรือการศึกษาแบบองค์รวม หมายถึง กระบวนการศึกษา เรียนรู้ถึงระดับจิตตปัญญา เพื่อฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ให้เข้าถึงคุณค่าที่แท้จริงของทุกสิ่งที่เรียน และเข้าใจ ในจุดมุ่งหมายแห่งชีวิตของตนเอง เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีงาม สร้างการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ วิถีคิด พฤติกรรม ขยายศักยภาพและสร้างดุลยภาพแห่งมนุษย์ที่สมบูรณ์ ด้วยวิธีการลงมือปฏิบัติ และสะท้อน ความหมาย ความรู้ความเข้าใจอย่างเชื่อมโยง ถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับทั้ง ตนเอง สังคมและโลก และที่สำคัญ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้อย่าง สร้างสรรค์ ผ่านการกระทำ ทั้งทางกาย วาจา ใจ (ประภาภัทร นิยม, 2558) ผู้เขียนจึงขอเสนอการเรียนรู้ที่เป็นไปด้วยความสุขของทั้งครูและผู้เรียน เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย ผ่านเนื้อหา ความรู้ ด้วยการพัฒนาผู้เรียนจากปัญญาภายในออกมาสู่การพัฒนาปัญญาภายนอก กล่าวคือ ปัญญาภายใน คือ ความรู้สึก นึกคิดของตนเอง ความเข้าใจต่อตนเอง ภาพลักษณ์ที่มีต่อตนเอง และปัญญาภายนอก คือ ความรู้ ความเข้าใจต่อโลกภายนอกที่ปรากฏเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นผู้คน เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม มีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน มีดังนี้

1. กิจกรรมปลุกปัญญาในตนให้รู้ตื่น (Warm up) เป็นกิจกรรมก่อนนำเข้าสู่บทเรียน โดยการ บูรณาการกิจกรรมที่สนุก น่าสนใจ ได้รับความสนใจของผู้เรียน เช่น กิจกรรมการบริหารสมอง (Brain Gym) การเล่านิทานโดยใช้หนังสือนิทาน การเล่าไปวาดไป การเล่าไปพับกระดาษไปด้วย เพลง คำคล้องจอง เกมง่าย ๆ (ปริศนาคำทาย จับคู่คำศัพท์ จับผิดภาพ) โดยใช้สื่อประกอบการสอนที่น่าสนใจ เช่น ภาพ 3 มิติ (Pop up) หุ่นมือ หุ่นนิ้วมือ เครื่องเคาะจังหวะ กระดิ่ง เป็นต้น

2. กิจกรรมเข้าใจไม่ต้องท่องจำ (Understanding) เน้นการทำความเข้าใจในเนื้อหา โดยเน้นว่า

สิ่งที่ครูจะไม่ได้อยู่ในเอกสารที่แจกให้อ่านเองได้ เป็นการสอนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ โดยที่เนื้อหาที่เป็นวิชาการให้ผู้เรียนอ่านมาก่อนในแต่ละเรื่องที่จะเรียน กิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน เช่น การได้วาทีนักทฤษฎีทางการศึกษา การตอบคำถามโดยสามารถเปิดดูเอกสารประกอบการสอนที่แจกได้โดยใครตอบได้ก่อนก็จะเป็นผู้ชนะ เป็นต้น

3. กิจกรรมสะท้อนผลที่ตนเองรู้สึก (Self reflection) ทั้งครูและผู้เรียน เป็นการสรุปกิจกรรมสุดท้าย ทบทวนความเข้าใจของผู้เรียน โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและครูในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นกันเอง โดยใช้คำถามกระตุ้น เช่น “อะไรก็ได้ที่สงสัย อะไรก็ได้ที่อยากรู้ เรื่องอะไรก็ได้ นอกเหนือจากการเรียนในรายวิชานี้” เป็นต้น หลังจากนั้นให้ผู้เรียนเขียนสะท้อน ความรู้สึกของตนเอง ในกระดาษแผ่นเล็ก ๆ โดยไม่ต้องลงชื่อ สามารถบอกได้ทั้งความรู้สึกเชิงบวก และการแสดง ความรู้สึกเชิงลบ สิ่งที่ประทับใจ คำถาม ข้อสงสัย เพราะผู้เรียนบางคน ก็ชอบเขียนสื่อสารมากกว่า การพูดออกมาให้ผู้ฟัง

4. กิจกรรมนำพัฒนา (Development) ครูจะกลับมาอ่านสิ่งที่ผู้เรียนได้เขียนสะท้อนความรู้สึก (Self reflection) และผลการจัดการเรียนการสอนในครั้งนั้น ๆ เพื่อนำผลที่เกิดขึ้นไปพัฒนาตนเอง และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครั้งต่อไป

5. กิจกรรมการวัด (Measurement) และประเมินผล (Assessment) มีการวัดประเมินผลทั้งในคาบเรียนแต่ละครั้ง และกลางภาค และปลายภาค โดยคิดออกแบบการวัดผลที่แปลกใหม่ ให้ลงมือปฏิบัติไม่วัดเพียงจากข้อสอบที่แข็งทื่อ ไม่น่าสนุก ไม่น่าสนใจ ไม่ทำลายผู้เรียน และไม่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยมีโจทย์ของตนเองที่จะบอกกับผู้เรียนเสมอว่า “จริง ๆ แล้วทุกคนเก่ง แต่ครูอาจวัดและประเมินผลพวกเราได้เองต่างหากนะ” เช่น การวัดผลการสอนเนื้อหาเกี่ยวกับรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่ส่งผลต่อลูก โดยให้แสดงบทบาทสมมติในสถานการณ์จำลอง โดยครูวัดและประเมินผล ทั้งบุคลิกภาพ ท่าทาง น้ำเสียง การสื่อสารอารมณ์ของบทที่แต่ละคนได้รับ ความใส่ใจในรายละเอียด การแต่งกาย และอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบ รวมไปถึงเนื้อหาที่แสดงสอดคล้องกับเนื้อหาที่ตนเองได้รับหรือไม่เหมาะสมที่จะนำเสนอผ่านสื่อให้เพื่อน ๆ ได้เห็นมากนักน้อยเพียงใด เป็นต้น

จากขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มีการให้ผู้เรียนได้สะท้อนสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของตนเองออกมาให้ผู้อื่นรับรู้ และในขณะเดียวกันก็ให้เกิดการตระหนักรู้ในอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว และเหตุการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่ ซึ่งทั้งครูและผู้เรียนร่วมกันทำให้เกิดขึ้น คณะผู้เขียนขอเสนอแนวทาง ที่เรียกว่า “7 ส. คุณสองยกกำลัง” การจัดการเรียนการสอนนั้นทั้งครูและผู้เรียนต้อง ให้ความร่วมมือกัน ซึ่งมีทั้งหมด 14 ข้อ (7 ส. คุณสอง) ทั้งครูและผู้เรียนต้องรวมพลังร่วมมือกันให้เกิดขึ้น (ยกกำลัง) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

บทบาทของครู

1. สุขใจ มีใจรักที่สอนและรักที่เรียนรู้จากการสอนของตนเอง และประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามา
2. สดใส ทำจิตใจของครูให้สดชื่น เบ่งบาน และพร้อมที่จะมอบความสดชื่น เบ่งบานออกไปสู่ผู้เรียน

3. สะกิดใจ การใช้คำถามและกิจกรรมที่น่าสนใจ ที่ไม่มีให้อ่านในตำราแต่หาได้จากเอกลักษณ์เฉพาะของครู ซึ่งผู้เรียนจะได้เรียนรู้เมื่อมาพบเจอกันในห้องเรียน
4. ส่วนร่วม ทุกกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูให้ผู้เรียนได้ทำครูต้องมีส่วนร่วมด้วย ลงไปดู ไปลองทำกิจกรรมร่วมกับผู้เรียน ไม่ใช่เพียงแต่บอกให้ผู้เรียนทำอย่างเดียว
5. สะดวก อำนวยความสะดวกทางการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน บอกช่องทางการเข้าถึงสื่อ และอุปกรณ์การเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต ห้องสมุด จากครูคนอื่น เป็นต้น
6. สบายใจ ทำให้บรรยากาศการเรียนรู้ไม่กดดัน ผ่อนคลาย และรู้สึกปลอดภัย เมื่อผู้เรียนต้องมาพบครูในการเรียนการสอน หรือการมาขอคำปรึกษาใด ๆ จากครู
7. สร้างสรรค์ ครูต้องเป็นนักออกแบบ สร้างสรรค์ และคิดริเริ่มการจัดการเรียนการสอน ใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้
8. สังเกต ในทุกขณะ ทั้งที่ก่อนสอน ช้สอน และขั้นสรุปผลการเรียนรู้ เพื่อสังเกตว่าผู้เรียน แสดงพฤติกรรมอย่างไร ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ การมีส่วนร่วมของทุกคน ความสนใจต่อกิจกรรม และสามารถเข้าใจ เข้าถึงเนื้อหาที่เป็นเป้าหมายให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใด อาจจะใช้เครื่องมือ เข้าช่วย ในการสังเกตได้ เช่น แบบบันทึกพฤติกรรม ภาพถ่าย วิดีโอ เป็นต้น
9. ใส่ใจความเป็นส่วนตัว ครูต้องมีเอาใจใส่ผู้เรียนทั้งความรู้ที่ได้รับ และความรู้สึกที่เกิดขึ้น ระหว่างการเรียนรู้ รวมไปถึงการให้ความสำคัญถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งความสนใจ ความสามารถ วุฒิภาวะของผู้เรียน ผู้เรียนแต่ละคนมีลักษณะการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ครูควรนำมาพิจารณา เพื่อใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องและเหมาะสมกับผู้เรียน
10. สื่อสารเพื่อสะท้อนผล เป็นการสื่อสารจากครูว่าเรามีเป้าหมายการเรียนรู้ในภาพรวมและ ส่วนย่อย ๆ ของแต่ละเนื้อหาในแต่ละบทเรียน เรียนเพื่ออะไร ต้องการเห็นสิ่งใดที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน และจะใช้แนวทางหรือวิธีการสอนอย่างไรบ้าง รวมไปถึงการสื่อสารความรู้สึกของครูในเชิงบวกและเชิงลบ เพื่อบอกต่อแก่ผู้เรียนโดยใช้ภาษาที่เป็นเชิงบวกไม่ว่าจะเป็นการพูด การเขียน หรือท่าทางที่แสดงออกต่อผู้เรียน
11. ส่งเสริมและสนับสนุน การเรียนรู้เป็นที่ปรึกษา และทำให้ผู้เรียนรู้สึก ว่า “เมื่อใดที่มีปัญหา ครูจะรอพวกเธออยู่ตรงนั้น” รวมทั้งให้กำลังใจและชมเชยแก่ผู้เรียน
12. เสริมแรง เมื่อผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่พึงประสงค์ครูก็ชมเชย ให้กำลังใจ หรือแม้แต่การที่ผู้เรียนเกิดความท้อแท้ หดกำลังใจ ก็ให้คำปรึกษาและให้กำลังใจแก่ผู้เรียน
13. สม่่าเสมอ ในการจัดการเรียนการสอนทั้งข้อ 1-13 ต้องเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
14. ส่วนรวมสุขสันต์ เมื่อครูสามารถออกแบบและจัดการเรียนการสอนจากใจที่มีความสุขแล้วก็จะสามารถส่งต่อความสุขเหล่านั้นไปสู่ผู้เรียนได้ ไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับสถาบัน และยังออกไปสู่สังคม ประเทศชาติ และโลกต่อไป

นอกจากบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนแล้ว ในการจัดการเรียนการสอนของครู ยังเชื่อมโยงสัมพันธ์กับผู้เรียนด้วย ซึ่งผู้เรียนตามหลักการ “7 ส. คุณสองยกกำลัง” จึงมีลักษณะดังนี้

บทบาทของผู้เรียน

1. สุขใจ เปิดใจยอมรับ ทำให้ใจเป็นสุข สนใจ ใส่ใจ ใฝ่เรียนรู้ และรักในการเรียนรู้ แม้เป็นเรื่องเล็กน้อย รวมไปถึงเห็นความสำคัญและเป้าหมายของการเรียนรู้ เพื่อเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อชีวิต
2. สดใส ทำให้จิตใจของตนเองรู้สึกเปิดรับความเบิกบานที่ครูส่งต่อมาให้ โดยไร้อคติหรือความลำเอียง คิดลบ หรือแม้แต่การติดอยู่กับด้านลบของตนเอง จนทำให้จิตใจเหี่ยวเฉา เหนงาในจิต ไม่คิดอยากจะทำ หรืออยากเรียนรู้สิ่งดี ๆ ที่น่าสนใจตรงหน้าในปัจจุบัน ณ ขณะนั้น
3. สะกิดใจ ฝึกการคิดด้วยคำถามทั้งจากครูและจากตนเอง “เอ๊ะ!” เมื่อมีคำถามหรือข้อสงสัยใดมาสะกิดใจ ให้หาคำตอบด้วยวิธีทางที่ตนเองถนัด เช่น ถามผู้อื่น อ่านเพิ่มเติม ดูวิดีโอ หรือใช้สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ เป็นต้น
4. ส่วนร่วม มีส่วนร่วมในกิจกรรมในชั้นเรียนกับครูและเพื่อน ๆ เพื่อจะได้เรียนรู้จากแง่มุมของผู้อื่น
5. สะดวก ได้รับความสะดวกสบายในการเรียนรู้จากครูแล้ว ผู้เรียนเองก็ควรจะช่วยอำนวยความสะดวกในการสอนของครูด้วย เช่น ช่วยเพื่อน/ครู เตรียมอุปกรณ์การเรียน ช่วยบอก เอื้ออาทร ให้ความช่วยเหลือในการชี้แหล่งเรียนรู้หรือช่องทางการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่ตนเองได้ไปพบเห็นหรือได้รับความรู้มา เป็นต้น
6. สบายใจ ทำให้ตนเองรู้สึกผ่อนคลาย สบายใจเมื่อต้องได้เรียนรวมกันในชั้นเรียน รวมไปถึงการใช้คำพูด ท่าทาง และการสื่อสารทางบวกต่อกัน ทั้งกับเพื่อนและครูในชั้นเรียน
7. สร้างสรรค์ ผู้เรียนต้องฝึกให้ตนเองคิดสร้างสรรค์ผลงาน การเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างสร้างสรรค์ น่าสนใจ
8. สังเกต พฤติกรรมการเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน การร่วมกิจกรรม ของตนเองและเพื่อน รวมไปถึงกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดำเนินอยู่
9. ใส่ใจความเป็นส่วนตัว เอาใจใส่ทั้งเพื่อนร่วมชั้น และครู มีความเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถ ปรับตัว และอยู่ร่วมกันได้ ครูแต่ละคนมีลักษณะ เอกลักษณ์เฉพาะในการสอนผู้เรียนที่แตกต่างกันไป ซึ่งต้องทำความเข้าใจและปรับตัวเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด
10. สื่อสารเพื่อสะท้อนผลเชิงสร้างสรรค์ เมื่อสังเกตสิ่งต่าง ๆ ในชั้นเรียนแล้วต้องสื่อสารด้วยการพูด ท่าทาง หรือการเขียนให้กับครูและเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้เข้าใจถึงการรับรู้ถึงความคิดเห็น ความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองและผู้อื่น
11. ส่งเสริมและสนับสนุน ในบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในชั้นเรียนสามารถอาสาหรือช่วย เกื้อกูล เพื่อน/ครู ในการแก้ไขปัญหา และสนับสนุนสิ่งที่เกิดขึ้นหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีอยู่แล้วให้ดำเนินต่อไป
12. เสริมแรงเชิงบวก เมื่อกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนและบรรยากาศการเรียนรู้

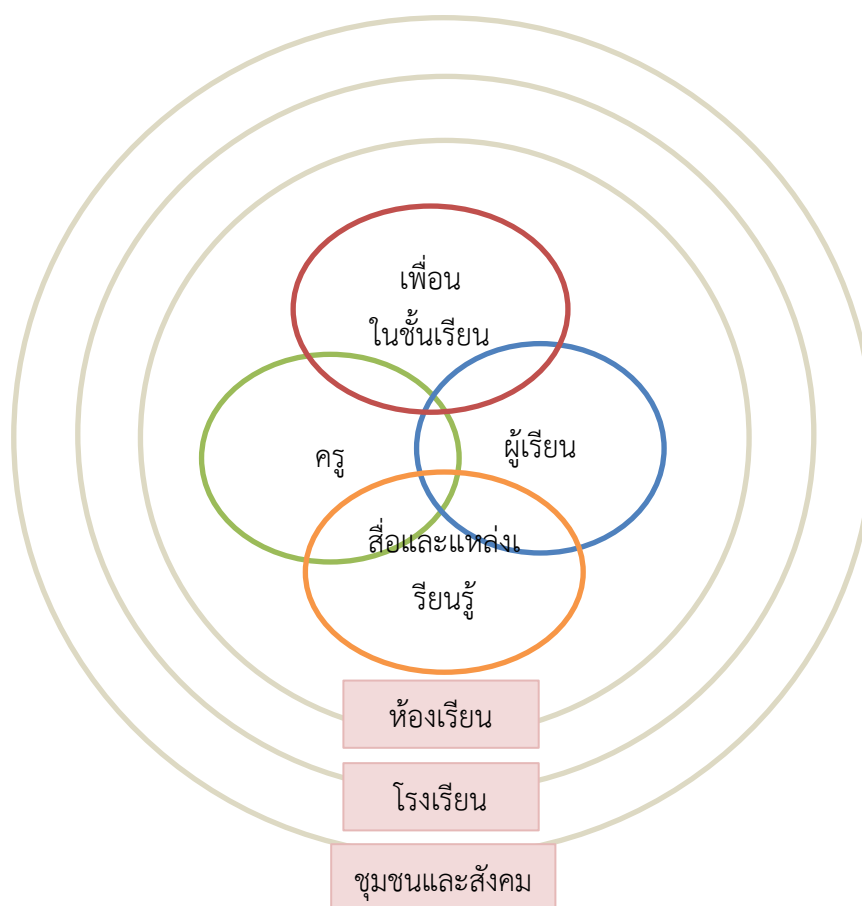

ของครู/เพื่อนในชั้น ทำให้เพื่อนเข้าใจเนื้อหา และเกิดการเรียนรู้ได้ดีควรสื่อสาร ให้กำลังใจ และชมเชย ต่อสิ่งที่เกิดขึ้น รวมทั้งให้กำลังใจเมื่อเห็นว่า ครู/เพื่อนในชั้นขาดกำลังใจ รู้สึกเหนื่อย ท้อแท้ และ ขาด กำลังใจในการเรียนรู้/จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

13. สม่่าเสมอ การเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งข้อ 1-13 ต้องเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

14. ส่วนรวมสุขสันต์ เมื่อผู้เรียนที่เป็นคนหนึ่งคนในชั้นเรียนมีความสุขและเกิดการเรียนรู้ ทั้ง 13 ข้อ ขึ้นก็จะสามารถทำให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อชีวิตและเกิดความสุขขึ้น

จากบทบาทของครูและผู้เรียนแบบ “7 ส. คุณสองยกกำลัง” ที่คณะผู้เขียนได้นำเสนอไว้แล้วนั้น จะเห็นว่าในการจัดการเรียนการสอนที่บรรลุเป้าหมายที่คาดหวังไว้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือ ทั้งครู และผู้เรียน ซึ่งแสดงได้โดยแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพ 1 แสดงความสัมพันธ์การจัดการเรียนการสอน แบบ “7 ส. คุณสองห้องเรียนเพื่ารู้”

จากแผนภาพความสัมพันธ์การจัดการเรียนการสอน แบบ “7 ส. คุณสองห้องเรียนเพื่ารู้” จะทำให้เห็นภาพของการศึกษาเพื่อการพัฒนาไปสู่การมีชีวิตของผู้เรียนว่า การเรียนการสอนนั้นไม่ได้ให้ ความสำคัญเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง แต่ทุก ๆ ส่วนล้วนมีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบ ถึงกันและกัน

ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ การให้ผู้เรียนได้ตระหนักรู้ปัญหาที่อยู่ในตนเอง รับรู้ความสามารถ และเห็นคุณค่าของตนเอง จึงเป็นสิ่งสำคัญมาก ก่อนที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับรู้ผู้อื่น ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัว เหตุการณ์ สถานการณ์ หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อทำความเข้าใจ ปรับตัว และสามารถใช้ชีวิตและมีชีวิตได้อย่างมีความสุข ไม่ว่าจะเป็นครู เพื่อนร่วมชั้นเรียน สื่อและแหล่งเรียนรู้ บุคคลอื่น ๆ ในสภาพการณ์ของโรงเรียน ชุมชนและสังคม รอบนอกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม สามารถรับรู้ ปรับตัว และก่อให้เกิดความสุขได้ด้วยตนเอง เป็นสิ่งแวดล้อมเชิงบวกให้แก่ผู้คน สังคมรอบ ๆ ข้างได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาแบบองค์รวม โดยปรับสมดุลให้เหมาะสมตามสภาพบริบทที่เห็นที่เป็นอยู่ ด้วยการบูรณาการให้เกิดการปรับเปลี่ยน เรียนรู้ และแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น ทั้งปัญญภายใน แสดงออกมาสู่ปัญญภายนอกของผู้เรียน ซึ่งจะเห็นได้ว่า องค์ประกอบมีบริบทภายในตนและเชื่อมโยงกับองค์ประกอบอื่นที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาอย่างเป็นพลวัต การจัดการศึกษาจึงต้องมีสอดคล้อง และเกื้อกูลต่อการใช้ชีวิตของผู้เรียน

นอกจากนี้การเรียนรู้ของคนยุคใหม่ยังเปลี่ยนแปลงไป มุ่งเน้นที่การเรียนรู้และความสนใจที่จะพัฒนา มากขึ้น ซึ่งตามความเชื่อของปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) เป็นปรัชญาที่ให้ความสำคัญแก่นมนุษย์ ว่ามีความสำคัญสูงสุด มีความเป็นตัวของตัวเองและสามารถเลือกกระทำสิ่งใด ๆ ได้ตามความพอใจ แต่ต้อง รับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองกระทำ สิทธิเสรีภาพนั้นอัตถิภาวนิยมกล่าวถึงความรับผิดชอบผลของการกระทำ ของมนุษย์ ทั้งในแง่ความสัมพันธ์กับตัวเองและความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ (พระวิฑูล สุนตจิตโต, จรัส ลีกา, พระมหาสารอง สลัญญโต และ พรปาณิน ไชยโสดาล, 2563) การจัดการศึกษาในระบบปรัชญาการศึกษา อัตถิภาวนิยมสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนตอบสนอง อย่างมีเสรีภาพไม่มีการบังคับ และเป็นการสอนที่มีลักษณะ ส่งเสริมผู้เรียนแต่ละคน เป้าหมายสูงสุดของชีวิตมนุษย์ คือ ความสุข มนุษย์จึงแสวงหาวิถีการต่าง ๆ เพื่อที่จะมุ่งไปสู่ความสุขนั้น แต่เนื่องจากมนุษย์มีความ แตกต่างกันโดยพื้นฐานทั้งทางกายภาพ อารมณ์สังคม จิตใจ และสภาวะแวดล้อม ทำให้ความต้องการของ คนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน การให้คุณค่า และความหมายของมนุษย์โดยการบูรณาการคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกัน (จิราภรณ์ จันทโรณ และสุวิน ทองปั้น, 2563) หากวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิดและพัฒนาศักยภาพ ชีตความสามารถด้านต่าง ๆ ประเทศไทย เราก็จะมีผู้ที่เข้ามาร่วมพัฒนาชาติบ้านเมืองอย่างแน่นอน ดังนั้น การศึกษาจึงเป็น กระบวนการที่มุ่งพัฒนาคน ให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความสามารถเต็มตามศักยภาพ มีพัฒนาการ ที่สมดุลทั้งปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม ให้เลือกเรียนหรืออบรมบ่มนิสัย ให้รักการเรียนรู้ ทุกรูปแบบ แสวงหาความสามารถ พิเศษ ที่ชื่นชอบ และโดดเด่นของตัวเอง เป็นการทำให้ได้รู้สึกรัก และตั้งใจเรียนยิ่งขึ้น ด้วยอย่างใดก็ตามควร ต้องศึกษา เพื่อให้เข้าถึงผู้เรียนด้วย เพื่อให้ได้รับการพัฒนาอย่างแท้จริง ควรให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์แสวงหาความรู้ ด้วยตนเอง อีกทั้ง ปลูกฝังความรักที่จะเรียนรู้ต่อไป อันเป็นคุณสมบัติที่สำคัญในโลกยุคข้อมูลข่าวสาร หรือสังคม แห่งการเรียนรู้ต่อไปในอนาคตอย่างแน่นอน

(ประหยัด พิมพา, 2562) ครูเป็นอาชีพที่มีแนวโน้มจะหมดไป เพราะชุดความรู้แทบทุกอย่าง สามารถค้นหาได้จากคอมพิวเตอร์ หรืออินเทอร์เน็ต แต่ในทางกลับกัน ถ้าวิทยาการ และเทคโนโลยียิ่งก้าวล้ำมากเพียงใด การโยกหาด้านจิตวิญญาณยิ่งมากขึ้น และนี่น่าจะเป็นโอกาสของครู เพราะมีเพียงมนุษย์เท่านั้น ที่สอนความเป็นมนุษย์ได้ (วิเชียร ไชยบัง, 2562)

บทสรุป

ในปัจจุบัน จึงไม่น่าแปลกใจที่ได้เห็นคลื่นลูกใหม่ กล่าวคือ การเคลื่อนย้ายวิสัยทัศน์ (Paradigm shift) และการสถาปนาชุดความคิดใหม่ (New mind set) ในวงการการศึกษาอีกครั้ง จากพัฒนาการการเรียนรู้เข้าที่เน้นความสามารถของสมองในการเรียนรู้ของปัจเจกบุคคล ไปสู่การเรียนรู้ ขาออก ที่เน้นการใช้ความรู้และทักษะเพื่อสมรรถนะ และผลิตภาพในการทำงาน ร่วมคิดร่วมทำสร้างความเป็นพลเมืองที่ร่วมรับผิดชอบสังคม วาระแห่งการเรียนรู้เช่นนี้มิได้เกิดขึ้นเฉพาะวงการการศึกษาโดยลำพัง หากแต่เกิดการยอมรับในท่าทีของการบูรณาการมิติการพัฒนาสังคมทุกด้าน โดยมีปฐมบทอยู่ที่การพัฒนาคน (ประภาภัทร นิยม, 2558) จากครูคนเดิม ครูยุคเก่า แต่มีเหตุการณ์ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป ในหลายสถานการณ์ทั้งที่คาดการณ์ไว้ได้ และไม่สามารถคาดเดาคำตอบได้ แต่การรับรู้ ทำความเข้าใจ ปรับเปลี่ยน เพื่อเปลี่ยนแปลงตนเองก่อนที่จะอยากไปเปลี่ยนแปลงสิ่งอื่นที่อยู่นอกเหนือการควบคุม จากสิ่งเล็ก ๆ ที่เรียกว่า “เรา” ก็จะรวมตัวกันเป็นครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และโลกของเราให้ก้าวผ่านข้ามพ้น ไปสู่ความผาสุกภายใต้สภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้โดยไม่ยาก ด้วยหัวใจ พลัง และสองมือของครู คณะผู้เขียน อยากเชิญชวนให้ ผู้อ่านได้ ลองเปลี่ยนแปลงลองคิด จากสิ่งที่เราเป็น เราเห็นอยู่ในความเป็นปกติของชีวิตของคนเป็นครู ลองตั้งคำถาม ทดลองและนำไปสู่การสรุปผลด้วยตนเองว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น หลังจากนั้นเป็นอย่างไ **เมื่อเริ่มนับหนึ่ง** ที่จะลงมือ ทำ แล้วดูว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างไรบ้าง ที่เกิดให้เห็น เกิดให้เป็น เกิดให้ **ดู ณ** ที่เราอยู่ โดยไม่ต้องไปอ้างอิงใครจากที่ใด

“ลอง เริ่มนับหนึ่ง ทำ ดู”

“เป็นครูในแบบที่เราเป็น เพราะคนที่มองเห็นก็คือ ศิษย์”

เอกสารอ้างอิง

จิราภรณ์ จันทรโณม และสุวิน ทองปั้น. (2563). ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยมกับแนวคิดการศึกษา

นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*. 20(2). 185-196.

ทิตนา แคมมณี. (2554). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*.

พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประภาภัทร นิยม. (2558). *คำศัพท์การศึกษาแบบองค์รวม*. จาก [http://img.roong-aroon.](http://img.roong-aroon.ac.th/publication/Holistic_bilingual)

[ac.th/publication/Holistic_bilingual](http://img.roong-aroon.ac.th/publication/Holistic_bilingual).

ประหยัด พิมพา. (2562). การศึกษาไทยในปัจจุบัน. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม* วิทยาลัย วิทยาเขต

ร้อยเอ็ด. 7(1). 242-249.

พระวิฑูล สนต์จิตโต, จรัส ลีกา, พระมหาสำรอง สณฺญโต และ พรปาณิน ไชยโสดาล. (2563). อัตถิภาวนิยมกับ
ปัญหาการฆ่าตัวตาย. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์. 7(4). 113-129.

พงษ์ธวัฒน์ บุญพิทักษ์. (ม.ป.ป.). สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2560. จาก [https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/
ewt_dl_link.php?nid=1728](https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=1728).

วิเชียร ไชยบัง. (2562). *วุฒิภาวะของความเป็นครู*. พิมพ์ครั้งที่ 11. มหาสารคาม: อภิชาตการพิมพ์.

สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2560). *สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3.แพร่: ห้างหุ้นส่วนจำกัดแพร่
ไทยอุตสาหกรรมการพิมพ์.